



## Teismo praktikos rinkinys

### TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. rugsėjo 7 d.\*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 49 straipsnis – Įsisteigimo laisvė – Apribojimas – Pateisinimas – Švietimo sistemos organizavimas – Aukštojo mokslo įstaigos – Pareiga studijų programoms dėstyti atitinkamos valstybės narės oficialiąja kalba – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Valstybės narės nacionalinis savitumas – Valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga ir puoselėjimas – Proporcingumo principas“

Byloje C-391/20

dėl *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija) 2020 m. liepos 14 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. liepos 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, kurią inicijavo

**Boriss Cilevičs,**

**Valērijs Agešins,**

**Vjačeslavs Dombrovskis,**

**Vladimirs Nikonovs,**

**Artūrs Rubiks,**

**Ivans Ribakovs,**

**Nikolajs Kabanovs,**

**Igors Pimenovs,**

**Vitālijs Orlovs,**

**Edgars Kucins,**

**Ivans Klementjevs,**

**Inga Goldberga,**

**Evija Papule,**

\* Proceso kalba: latvių.

**Jānis Krišāns,**

**Jānis Urbanovičs,**

**Ļubova Švecova,**

**Sergejs Dolgopolovs,**

**Andrejs Klementjevs,**

**Regīna Ločmele-Luņova,**

**Ivars Zariņš,**

dalyvaujant

**Latvijas Republikas Saeima,**

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen (pranešėjas), kolegijų pirmininkai A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin ir J. Passer, teisėjai M. Ilešič, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi ir N. Wahl,

generalinis advokatas N. Emiliou,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- B. Cilevičs, V. Agešins, V. Dombrovskis, V. Nikonovs, A. Rubiks, N. Ribakovs, N. Kabanovs, I. Pimenovs, V. Orlovs, E. Kucins, I. Klementjevs, I. Goldberga, E. Papule, J. Krišāns, J. Urbanovičs, L. Švecova, S. Dolgopolovs, A. Klementjevs, R. Ločmele-Luņova ir I. Zariņš, atstovaujamų B. Cilevičs,
- Latvijos vyriausybės, atstovaujamos K. Pommere ir V. Soņeca,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos E. de Moustier ir N. Vincent,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman ir M. H. S. Gijzen,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos A. Posch, E. Samoilova ir J. Schmoll,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Armati, I. Rubene ir L. Malferrari,

susipažinęs su 2022 m. kovo 8 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

## Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 ir 56 straipsnių bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 16 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą dėl *Augstskolu likums* (Aukštojo mokslo įstaigų įstatymas) atitikties Konstitucijai kontrolės, pradėtos *Latvijas Republikas Saeima* (Latvijos Respublikos Parlamentas; toliau – Latvijos parlamentas) narių Boriss Čilevičs, Valērijs Agešins, Vjačeslavs Dombrovskis, Vladimirs Nikonovs, Artūrs Rubiks, Ivans Ribakovs, Nikolajs Kabanovs, Igors Pimenovs, Vitālijs Orlovs, Edgars Kūcins, Ivans Klementjevs, Inga Goldberga, Evija Papule, Jānis Krišāns, Jānis Urbanovičs, Ļubova Švecova, Sergejs Dolgopolovs, Andrejs Klementjevs, Regīna Ločmele-Luņova ir Ivars Zariņš prašymu.

### Teisinis pagrindas

#### *Latvijos Konstitucija*

- 3 *Latvijas Republikas Satversme* (Latvijos Respublikos Konstitucija; toliau – Latvijos Konstitucija) 1 straipsnyje nustatyta, kad Latvija yra nepriklausoma demokratinė respublika.
- 4 Latvijos Konstitucijos 4 straipsnis suformuluotas taip:  
„Latvių kalba – Latvijos Respublikos oficialioji kalba. <...>“
- 5 Konstitucijos 105 straipsnyje nustatyta:  
„Kiekvienas asmuo turi teisę į nuosavybę. Nuosavybės teise priklausantis turtas neturi būti naudojamas pažeidžiant viešąjį interesą. Teisė į nuosavybę gali būti ribojama tik įstatymo. Priverstinis nusavinimas galimas tik išimtiniais atvejais, kai to reikia visuomenės poreikiams, ir atliekamas pagal konkretų įstatymą; už nusavintą turtą sumokama teisinga kompensacija.“
- 6 Konstitucijos 112 straipsnyje numatyta:  
„Visi asmenys turi teisę į mokslą. Valstybė užtikrina nemokamą pradinį ir vidurinį išsilavinimą. Pradinis išsilavinimas yra privalomas.“
- 7 Konstitucijos 113 straipsnyje įtvirtinta:  
„Valstybė pripažįsta mokslo, meno ar kitų rūšių kūrybos laisvę ir užtikrina autorių bei patentų teisės apsaugą.“

#### *Aukštojo mokslo įstaigų įstatymas*

- 8 1995 m. lapkričio 2 d. *Augstskolu likums* (Aukštojo mokslo įstaigų įstatymas) (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 179, 1995 m.) 5 straipsnyje buvo nustatyta, kad aukštojo mokslo įstaigų uždavinys – puoselėti ir plėtoti mokslą bei meną. 2018 m. birželio 21 d. *Likums „Grozījumi Augstskolu likumā“*

(Įstatymas dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo pakeitimo) (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 132, 2018 m.) Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiasis sakinyss buvo pakeistas ir išdėstytas taip:

„Savo veikloje [aukštojo mokslo įstaigos] puoselėja ir plėtoja mokslą, meną ir oficialiąją kalbą“.

- 9 Pagal Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 8 straipsnio 1 dalį Latvijoje tokias įstaigas gali steigti valstybė arba kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, įskaitant užsienio juridinius ar fizinius asmenis.
- 10 Įstatymu dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo pakeitimo taip pat iš dalies pakeistas ir to įstatymo 56 straipsnis. Po pakeitimo Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalis buvo suformuluota taip:

„Aukštojo mokslo įstaigose ir kolegijose studijų programos dėstomos oficialiąja kalba. Studijų programas užsienio kalba galima dėstyti tik šiais atvejais:

1) studijų programos, pagal kurias Latvijoje mokosi užsienio studentai, ir studijų programos, organizuojamos vykdant Europos Sąjungos programose ir tarptautinėse sutartyse numatytą bendradarbiavimą, gali būti dėstomos oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis. Jeigu Latvijoje numatytų vykdyti studijų trukmė ilgesnė nei šeši mėnesiai arba skiriama daugiau nei 20 studijų kreditų, į užsienio studentams privalomų mokymo valandų skaičių turi būti įtrauktas oficialiosios kalbos mokymas;

2) oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis negali būti dėstoma studijų programos dalis, už kurią skiriama daugiau nei penktadalis kreditų; tas skaičius neapima baigiamųjų ir valstybinių egzaminų, taip pat kvalifikacinių bakalauro ar magistro baigiamųjų darbų rašymo;

3) studijų programos, kurios turi būti dėstomos užsienio kalba tam, kad būtų pasiekti jų tikslai <...> yra šių kategorijų švietimo programos: kalbų ir kultūros studijos arba kalbų programos. <...>

4) Europos Sąjungos oficialiosiomis kalbomis gali būti dėstomos bendros studijų programos.“

- 11 Įstatymu, kuriuo iš dalies keičiamas Aukštojo mokslo įstaigų įstatymas, pastarojo pereinamojo laikotarpio nuostatos buvo papildytos nauju 49 punktu, jame numatyta:

„Šio įstatymo 56 straipsnio 3 dalies pakeitimai dėl studijų programos kalbos įsigalioja 2019 m. sausio 1 d. Aukštojo mokslo įstaigos ir kolegijos, kuriose studijų programos dėstomos šio įstatymo 56 straipsnio 3 dalies nuostatų neatitinkančia kalba, gali dėstyti šias studijų programas atitinkama kalba iki 2022 m. gruodžio 31 d. Nuo 2019 m. sausio 1 d. draudžiama studentus priimti į studijų programas, dėstomas šio įstatymo 56 straipsnio 3 dalies nuostatų neatitinkančia kalba.“

### ***Įstatymas dėl Rygos aukštosios ekonomikos mokyklos***

- 12 1995 m. spalio 5 d. *Likums „Par Rīgas Ekonomikas augstskolu“* (Įstatymas dėl Rygos aukštosios ekonomikos mokyklos) (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 164, 1995 m.) 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„[Rygos aukštojoje ekonomikos mokykloje] paskaitos dėstomos anglų kalba. Darbai, reikalingi siekiant gauti bakalauro, magistro ar daktaro kvalifikacinį laipsnį, rašomi ir ginami, taip pat profesinės kvalifikacijos egzaminai vykdomi anglų kalba.“

### ***Įstatymas dėl Rygos aukštosios teisės mokyklos***

- 13 2018 m. lapkričio 1 d. *Rīgas Juridiskās augstskolas likums* (Įstatymas dėl Rygos aukštosios teisės mokyklos) (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 220, 2018 m.) 21 straipsnyje numatyta:

„[Rygos aukštojoje teisės mokykloje] dėstomos studijų programos, kurioms suteikta atitinkama licencija ir kurios patvirtintos pagal taikytinų teisės aktų nuostatas. Paskaitos dėstomos anglų kalba arba kita oficialiąja Sąjungos kalba.“

### **Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

- 14 *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija) nagrinėja 20 Latvijos Parlamento narių pateiktą prašymą. Juo prašoma patikrinti, ar Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečias sakinytis ir 56 straipsnio 3 dalis, taip pat šio įstatymo pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktą atitinka Latvijos Konstituciją, visų pirma jos 1, 105 ir 112 straipsnius.
- 15 Šiuo klausimu pareiškėjai pagrindinėje byloje tvirtina, kad šios Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo nuostatos pažeidžia teisę į mokslą. Kadangi jomis privačios aukštojo mokslo įstaigos įpareigojamos puoselėti ir plėtoti Latvijos Respublikos oficialiąją kalbą, taip apribojant jų galimybes organizuoti studijų programas užsienio kalbomis, minėtomis nuostatomis ribojama šių įstaigų autonomija ir jų dėstytojų bei studentų akademinė laisvė.
- 16 Taip pat ribojama privačių aukštojo mokslo įstaigų teisė vykdyti komercinę veiklą ir pagal licenciją už atlygį teikti aukštojo mokslo paslaugas.
- 17 Tos pačios nuostatos pažeidžia ir Latvijos Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintą teisėtumo principą, nes privačių aukštojo mokslo įstaigų steigėjai galėjo turėti teisėtų lūkesčių, kad jiems priklausančių įstaigų veikla bus pelninga.
- 18 Be to, Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiuoju sakiniu ir 56 straipsnio 3 dalimi, taip pat šio įstatymo pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktu apsunkinant patekimą į aukštojo mokslo rinką, o kitų valstybių narių piliečiams ir įmonėms neleidžiant teikti aukštojo mokslo paslaugų užsienio kalbomis, pažeidžiama įsisteigimo laisvė ir laisvas paslaugų judėjimas, užtikrinami atitinkamai SESV 49 ir 56 straipsniuose, taip pat Chartijos 16 straipsnyje įtvirtinta laisvė užsiimti verslu.
- 19 Latvijos Parlamentas teigia, kad šios nuostatos atitinka Latvijos Konstitucijos 1, 105 ir 112 straipsnius, nes jomis nėra ribojamos šios pagrindinės teisės. Pagal minėtas nuostatas privačių aukštojo mokslo įstaigų teisės neribojamos, nes teisė į mokslą apima tik studentų teisių apsaugą. Jomis taip pat neapribojama teisė į nuosavybę, nes ši neužtikrina privačių asmenų teisės gauti pelno.
- 20 Net darant prielaidą, kad šios teisės ribojamos, toks apribojimas yra numatytas įstatyme, juo siekiama teisėto tikslo ir jis proporcingas šiam tikslui.
- 21 Be to, Latvijos Parlamentas laikosi nuomonės, kad Sąjungos teisėje neribojama valstybių narių diskrecija švietimo srityje priimti nuostatas, reikalingas jų konstitucinėms vertybėms apsaugoti. Taigi Latvijos Respublika neprivalo užtikrinti galimybės organizuoti studijas ne šios valstybės narės oficialiąja kalba.

- 22 Galiausiai Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalyje buvo įtvirtintos konkrečios nuostatos dėl studijų programų dėstymo Sąjungos kalbomis ir nebuvo nukrypta nuo tikslo sukurti Europos švietimo erdvę.
- 23 2020 m. birželio 11 d. *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas) nusprendė jam pateiktą pagrindinę bylą išskaidyti į dvi bylas.
- 24 Viena vertus, nacionalinis teismas nurodė, kad Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiasis sakiny, 56 straipsnio 3 dalis ir pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktas reglamentuoja sritį, kuri pagal SESV 165 straipsnį priklauso valstybių narių kompetencijai, ir nėra pageidautina, kad, Teisingumo Teismui galimai pateikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, liktų neatsakyta į šių Latvijos teisės nuostatų atitikties Latvijos Konstitucijai klausimą, todėl priėmė sprendimą dėl šių nuostatų atitikties šios šalies Konstitucijos 112 ir 113 straipsniams.
- 25 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiasis sakiny atitinka Latvijos Konstituciją. Vis dėlto nacionalinis teismas nusprendė, kad šio įstatymo 56 straipsnio 3 dalis ir pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktas tiek, kiek šios nuostatos taikomos privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, jų dėstytojams ir studentams, prieštarauja Konstitucijos 112 ir 113 straipsniams.
- 26 Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė tęsti pagrindinės bylos nagrinėjimą dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiojo sakinio, 56 straipsnio 3 dalies ir pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punkto atitikties Latvijos Konstitucijos 1 ir 105 straipsniams. Šiuo aspektu nacionalinis teismas mano, kad 105 straipsnyje įtvirtinta teisė į nuosavybę aiškintina atsižvelgiant į SESV 49 straipsnyje įtvirtintą įsisteigimo laisvę, be to, būtina patikslinti šios pagrindinės laisvės turinį.
- 27 Nacionalinis teismas laikosi nuomonės, kad, nors iš ESS 4 straipsnio 2 dalies matyti, jog Sąjunga gerbia valstybių narių nacionalinį savitumą (oficialioji kalba yra viena iš jo išraiškos formų), o iš SESV 165 straipsnio matyti, kad aukštojo mokslo turinys ir organizavimas priklauso valstybių narių kompetencijai, Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad įsisteigimo laisvė taikoma ir tose srityse, kuriose kompetencija priklauso šioms valstybėms narėms.
- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių, ar valstybės narės teisės aktai, kuriais įpareigojama aukštojo mokslo srityje (įskaitant privačias aukštojo mokslo įstaigas) vartoti šios valstybės narės oficialiąją kalbą, kartu numatant tam tikras šio reikalavimo ribas, riboja SESV 49 straipsnyje įtvirtintą įsisteigimo laisvę.
- 29 Nacionalinis teismas taip pat pažymi, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos nuostatos netaikytinos dviem aukštojo mokslo įstaigoms, t. y. Rygos aukštajai ekonomikos ir aukštajai teisės mokykloms, jų veiklą toliau reglamentuoja specialūs įstatymai.
- 30 Tokiomis aplinkybėmis *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:  
„1. Ar taikant tokias teisės normas, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, ribojama įsisteigimo laisvė, įtvirtinta [SESV] 49 straipsnyje, arba (subsidiariai) laisvė teikti paslaugas, užtikrinama [SESV] 56 straipsnyje, taip pat laisvė užsiimti verslu, pripažįstama [Chartijos] 16 straipsnyje?

2. Į kokius motyvus reikia atsižvelgti vertinant, ar tos teisės normos yra pateisinamos, tinkamos ir proporcingos, palyginti su teisėtu tikslu apsaugoti nacionalinę kalbą, kaip vieną iš nacionalinio savitumo išraiškos formų?“

## Dėl prejudicinių klausimų

### *Dėl priimtino ir pagrindinės bylos dalyko išlikimo*

- 31 Pirma, dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino reikia priminti, kad SESV nuostatos dėl įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas netaikomos situacijai, kurios visi elementai susiję tik su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 47 punktą).
- 32 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas į jį kreipiasi vykstant procesui dėl nuostatų, taikytinų ne tik tos valstybės piliečiams, bet ir kitų valstybių narių piliečiams, panaikinimo, sprendimas, kurį šis teismas priims Teisingumo Teismui priėmus prejudicinį sprendimą, turės poveikį ir pastariesiems piliečiams, o tai pateisina jo atsakymą į jam pateiktus klausimus, atsižvelgiant į SESV nuostatas, susijusias su pagrindinėmis laisvėmis, nepaisant to, kad visi pagrindinės bylos elementai susiję tik su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Libert ir kt.*, C-197/11 ir C-203/11, EU:C:2013:288, 35 punktą ir 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 51 punktą).
- 33 Tai pasakytina apie šioje byloje nagrinėjamą Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo atitikties Konstitucijai kontrolės procedūrą. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, pirma, per šią procedūrą atliekama abstrakti tam tikrų šio įstatymo nuostatų peržiūra, siekiant išnagrinėti jų atitiktį aukštesnės galios teisės normoms, atsižvelgiant į visus asmenis, kuriems šios nuostatos taikomos. Antra, pagal minėto įstatymo 8 straipsnio 1 dalį Latvijoje tokias įstaigas gali steigti valstybė arba kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, įskaitant užsienio juridinius ar fizinius asmenis.
- 34 Vadinasi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė ankstesniame šio sprendimo punkte išvardytus konkrečius elementus, leidžiančius nustatyti ryšį tarp pagrindinės bylos, visapusiškai susijusios tik su aptariama valstybe nare, dalyko ir SESV 49 ir 56 straipsnių, todėl šių pagrindinių laisvių išaiškinimas yra būtinas šiai bylai išnagrinėti (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 54 punktą).
- 35 Antra, dėl pagrindinės bylos dalyko išlikimo Europos Komisija išreiškė abejonę, ar Teisingumo Teismui būtų naudinga atsakyti į jam pateiktus klausimus, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino, kad Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalis ir pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktą prieštarauja Latvijos Konstitucijai.
- 36 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir šio sprendimo 23 punkto, 2020 m. birželio 11 d. nacionalinis teismas nusprendė jam pateiktą pagrindinę bylą išskaidyti į dvi bylas.

- 37 Pirma, kaip matyti iš šio sprendimo 25 punkto, nacionalinis teismas nusprendė, kad Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiasis sakinytis atitinka Latvijos Konstitucijos 112 ir 113 straipsnius. Vis dėlto Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalis ir pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punktas tiek, kiek jie taikomi privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, jų dėstytojams ir studentams, prieštarauja minėtiems 112 ir 113 straipsniams.
- 38 Antra, tas teismas nusprendė tęsti pagrindinės bylos nagrinėjimą dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiojo sakinio, 56 straipsnio 3 dalies bei pereinamojo laikotarpio nuostatų 49 punkto atitikties Latvijos Konstitucijos 1 ir 105 straipsniams, nes, jo nuomone, pastarajame straipsnyje įtvirtinta teisė į nuosavybę aiškintina atsižvelgiant į SESV 49 straipsnyje įtvirtintą įsisteigimo laisvę ir jos turinį reikia patikslinti.
- 39 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė suteikti nacionaliniam įstatymų leidėjui pakankamai laiko naujam teisės aktui priimti, todėl nusprendė palikti galioti prieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintas nuostatas ir nustatė, kad jos laikomos negaliojančiomis nuo 2021 m. gegužės 1 d.
- 40 Kaip nurodyta generalinio advokato išvados 24 punkte, prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino sąlygos turi būti tenkinamos ne tik tada, kai byla priimama nagrinėti Teisingumo Teisme, bet ir per visą nagrinėjimą. Jei atitinkamos valstybės narės Konstitucinis Teismas pripažįsta, kad atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos prieštarauja šalies Konstitucijai ir dėl to jos pašalinamos iš nacionalinės teisės sistemos, Teisingumo Teismas iš esmės nebegali atsakyti į jam pateiktus klausimus. Atsižvelgiant į pagrindinei bylai taikytinoje nacionalinėje teisėje įvykusių pokyčius ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nenurodžius, kad pateikti klausimai reikšmingi nagrinėjant šią bylą, jie laikomi hipotetiniais (šiuo klausimu žr. 2013 m. birželio 27 d. Sprendimo *Di Donna*, C-492/11, EU:C:2013:428, 27–32 punktus).
- 41 Šiuo klausimu primintina, kad tik už sprendimo priėmimą atsakingas bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į pagrindinės bylos aplinkybes, turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamo klausimo svarbą (2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *INPS (Vaiko gimimo ir motinystės išmokos vieno leidimo turėtojams)*, C-350/20, EU:C:2021:659, 38 punktas).
- 42 Taigi, kai pateikti klausimai yra susiję su Sąjungos teisės normos išaiškinimu ar galiojimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą. Darytina išvada, kad su Sąjungos teise susijusiems prejudiciniams klausimams taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą tik tuomet, kai akivaizdu, jog prašomas Sąjungos teisės normos išaiškinimas ar galiojimo vertinimas nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis arba dalyku, kai problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi faktinės arba teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (2018 m. gegužės 29 d. Sprendimo *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen ir kt.*, C-426/16, EU:C:2018:335, 30 ir 31 punktai).
- 43 Šiuo atveju, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino, kad Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies trečiasis sakinytis atitinka Latvijos Konstitucijos 112 ir 113 straipsnius, tai nereiškia, kad tas teismas, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo atsakymus į jam pateiktus klausimus, negalėtų padaryti priešingos išvados dėl šios nuostatos atitikties šalies Konstitucijos 1 ir 105 straipsniams, aiškinamiems atsižvelgiant į SESV nuostatas dėl įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo bei Chartijos 16 straipsnį.



- 44 Be to, atsakydamas į Teisingumo Teismo prašymą paaiškinti, ar būtina toliau nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pagal Latvijos Konstituciją pripažinus negaliojančiomis nacionalines nuostatas, su kuriomis susiję pateikti klausimai (šis pripažinimas sukelia pasekmes nuo 2021 m. gegužės 1 d.), ir, be kita ko, atsižvelgiant į tą pačią dieną įsigaliojusį įstatymą dėl Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo pakeitimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo toliau turintis jurisdikciją vertinti šių nuostatų konstitucingumą.
- 45 Šiuo klausimu tas teismas pabrėžia, kad minėtos prieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintos nuostatos galiojo tam tikrą laikotarpį, todėl galėjo sukelti nepalankių teisinių pasekmių juridiniams asmenims, kuriems buvo taikomos, be to, dėl jų galėjo kilti ginčų.
- 46 Kadangi nacionalinis teismas turi nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos nuostatos turi būti pašalintos iš Latvijos teisės sistemos (net iki datos, nuo kurios jos bus laikomos negaliojančiomis), reikia pripažinti, kad Teisingumo Teismo atsakymas į pateiktus klausimus išlieka naudingas sprendimui pagrindinėje byloje priimti.
- 47 Vadinas, sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turi būti priimtas.

### *Dėl esmės*

- 48 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar SESV 49 ir 56 straipsniai ir Chartijos 16 straipsnis turi būti aiškinami kaip draudžiantys valstybės narės teisės normas, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos studijas organizuoti tik šios valstybės narės oficialiąja kalba.

### *Pirminės pastabos*

- 49 Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, pirmiausia pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi SESV nuostatomis dėl įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo, taip pat Chartijos nuostatomis.
- 50 Visų pirma, dėl pagrindinių laisvių Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, kai nacionalinė priemonė yra vienu metu susijusi su keliomis minėtomis laisvėmis, Teisingumo Teismas ją iš esmės vertina tik vienos iš šių laisvių atžvilgiu, jei paaiškėja, kad bylos aplinkybėmis kitos laisvės iš tikrųjų tik papildo pirmąją ir gali būti su ja susietos (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Liga Portuguesa de Futebol Profissional ir Bwin International*, C-42/07, EU:C:2009:519, 47 punktą).
- 51 Iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad, siekiant nustatyti svarbiausią pagrindinę laisvę, reikia atsižvelgti į atitinkamų teisės nuostatų dalyką (2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Tesco-Global Áruházak*, C-323/18, EU:C:2020:140, 51 punktą).
- 52 Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog aukštojo mokslo studijų organizavimas už atlygį yra į SESV Trečiosios dalies IV antraštinės dalies 2 skyriaus, skirto įsisteigimo teisei, taikymo sritį patenkanti ekonominė veikla, jeigu ją nuolat ir nepertraukiamai vykdo vienos valstybės narės pilietis kitoje valstybėje narėje per savo pagrindinę ar antrinę buveinę pastarojoje valstybėje narėje (2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Aukštasis mokslas)*, C-66/18, EU:C:2020:792, 160 punktą ir 2003 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Neri*, C-153/02, EU:C:2003:614, 39 punktą).

- 53 Savo ruožtu „paslaugų teikimas“, kaip jis suprantamas pagal SESV 56 straipsnį, yra bet koks paslaugų teikimas, kuris nėra nuolatinis ir nepertraukiamas, iš buveinės paskirties valstybėje narėje; SESV nėra jokių nuostatų, leidžiančių abstrakčiai nustatyti tam tikros paslaugos ar tam tikros rūšies paslaugų tiekimo kitoje valstybėje narėje trukmę ar dažnumą, dėl kurių jo nebegalima laikyti paslaugų teikimu (šiuo klausimu žr. 2012 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Duomo Gpa ir kt.*, C-357/10–C-359/10, EU:C:2012:283, 31 ir 32 punktus).
- 54 Šiuo atveju reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatoma valstybės ir kitų fizinių ar juridinių asmenų, įskaitant užsienio juridinius ar fizinius asmenis, galimybė steigti aukštojo mokslo įstaigas Latvijoje. Be to, dėl išskirtinio atitinkamų paslaugų (t. y. aukštojo mokslo veiklos) pobūdžio ši veikla paprastai vykdoma nuolat ir nepertraukiamai.
- 55 Taigi darytina išvada, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės aktas daugiausia susijęs su įsisteigimo laisve.
- 56 Dėl galimo šio teisės akto nagrinėjimo atsižvelgiant į Chartijos 16 straipsnį reikėtų priminti, kad, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, nacionalinės teisės nuostatomis nustatyto ribojimo nagrinėjimas atsižvelgiant į SESV 49 straipsnį taip pat apima galimus Chartijos 15–17 straipsniuose numatytų teisių ir laisvių įgyvendinimo ribojimus, todėl atskirai laisvės užsiimti verslu, įtvirtintos Chartijos 16 straipsnyje, nagrinėti nereikia (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Global Starnet*, C-322/16, EU:C:2017:985, 50 punktą).
- 57 Šiomis aplinkybėmis į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus reikia atsakyti atsižvelgiant tik į SESV 49 straipsnį.

#### *Dėl SESV 49 straipsnyje įtvirtintos laisvės apribojimo*

- 58 Pagal SESV 6 straipsnį Sąjungos kompetencijai priklauso remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus, be kita ko, švietimo srityje.
- 59 Nors Sąjungos teisė neriboja šios valstybių narių kompetencijos nustatyti, viena vertus, mokymo turinį ir švietimo sistemos organizavimą bei gerbia jų kultūrų ir kalbų įvairovę ir, kita vertus, profesinio rengimo turinį ir organizavimą, kaip matyti iš SESV 165 straipsnio 1 dalies ir 166 straipsnio 1 dalies, tai nepaneigia to, kad naudojamosi šia kompetencija valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, ypač jos nuostatų, susijusių su įsisteigimo laisve (šiuo klausimu žr. 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Schwarz ir Gootjes-Schwarz*, C-76/05, EU:C:2007:492, 70 punktą).
- 60 SESV 49 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta, kad, vadovaujantis SESV Trečiosios dalies IV antraštinės dalies 2 skyriaus nuostatomis, vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai uždraudžiami.
- 61 Įsisteigimo laisvės apribojimu laikomos visos priemonės, kurios draudžia, daro mažiau patrauklų SESV 49 straipsnyje nustatytos laisvės įgyvendinimą arba trukdo ją įgyvendinti (šiuo klausimu žr. 2015 m. sausio 22 d. Sprendimo *Stanley International Betting ir Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 45 punktą).

- 62 Šiuo atveju, nors kitų valstybių narių piliečiai gali įsisteigti Latvijoje ir organizuoti aukštojo mokslo studijų programas, tokia galimybe iš esmės galima pasinaudoti tik laikantis pareigos šias studijų programas organizuoti tik tos valstybės narės oficialiąja kalba.
- 63 Dėl tokio įpareigojimo tiems piliečiams gali būti ne taip patrauklu įsisteigti jį nustačiusioje valstybėje narėje, todėl apribojama SESV 49 straipsnyje garantuojama laisvė. Visų pirma, kaip iš esmės nurodyta generalinio advokato išvados 75 punkte, tokie piliečiai, turėdami įstaigą kitoje valstybėje narėje, negalės šiuo tikslu panaudoti didelės dalies toje įstaigoje dirbančių administracijos darbuotojų ir dėstytojų, todėl patirs didelių išlaidų.
- 64 Be to, toks apribojimas taikomas ir kitų valstybių narių piliečiams, kurie iki Aukštojo mokslo studijų įstatymo priėmimo pasinaudojo šia laisve ir Latvijoje įsteigė aukštojo mokslo įstaigas, kuriose studijų programa dėstoma ne latvių kalba. Pereinamajam laikotarpiui pasibaigus, šie piliečiai turės pritaikyti savo studijų programą prie šio įstatymo reikalavimų, o tai gali pareikalauti didelių išlaidų, ypač dėl didelės dalies administracijos darbuotojų ir dėstytojų.

*Dėl pagal SESV 49 straipsnį užtikrinamos laisvės apribojimo pateisinimo*

- 65 Kaip matyti iš suformuotos jurisprudencijos, įsisteigimo laisvės apribojimas leidžiamas tik su sąlyga, kad, pirma, jis atitinka privalomuosius bendrojo intereso pagrindus ir, antra, laikomasi proporcingumo principo, o tai reiškia, kad juo turi būti nuosekliai ir sistemiškai užtikrinamas siekiamo tikslo įgyvendinimas ir neviršijama to, kas būtina tam tikslui pasiekti (2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Aukštasis mokslas)*, C-66/18, EU:C:2020:792, 178 punktas).

*– Dėl privalomojo bendrojo intereso pagrindo buvimo*

- 66 Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pareiga organizuoti aukštojo mokslo studijas latvių kalba, kylanti iš Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalies, siekiama apsaugoti ir skatinti Latvijos Respublikos oficialiosios kalbos vartojimą.
- 67 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos teisės nuostatos nedraudžia politikos, kuria siekiama apginti ir puoselėti vieną ar kelias oficialiąsias valstybės narės kalbas (2013 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, 25 punktas).
- 68 Jis nusprendė, kad pagal ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtą pastraipą ir Chartijos 22 straipsnį Sąjunga gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę. Pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį Sąjunga taip pat gerbia valstybių narių nacionalinį savitumą, kurio dalis yra atitinkamos valstybės narės oficialiosios kalbos apsauga (2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291, 86 punktas ir 2013 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, 26 punktas).
- 69 Reikėtų pripažinti švietimo svarbą tokios valstybės narės oficialiosios kalbos apsaugos ir vartojimo skatinimo politikos įgyvendinimui (šiuo klausimu žr. 1989 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Groener*, C-379/87, EU:C:1989:599, 20 punktą).

70 Taigi siekį skatinti valstybės narės vienos oficialiųjų kalbų vartojimą reikėtų laikyti teisėtu tikslu, kuriuo iš esmės galima pateisinti SESV 49 straipsnyje įtvirtintos įsisteigimo laisvės nustatytą pareigų apribojimą (šiuo klausimu žr. 2013 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, 27 punktą ir 2016 m. birželio 21 d. Sprendimo *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, 50 punktą).

– *Dėl atitinkamo apribojimo tinkamumo užtikrinti siekiamo tikslo įgyvendinimą*

71 Kaip matyti iš šio sprendimo 65 punkto, taip pat reikia įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatomis gali būti užtikrintas šio teisėto tikslo įgyvendinimas ir ar jos neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.

72 Šiuo klausimu galiausiai nacionalinis teismas, kuris vienintelis kompetentingas vertinti faktines pagrindinės bylos aplinkybes ir aiškinti nacionalinės teisės aktus, turi nustatyti, ar tokios teisės nuostatos atitinka šiuos reikalavimus, ir jei taip – kiek (šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimo *Bressol ir kt.*, C-73/08, EU:C:2010:181, 64 punktą).

73 Vis dėlto Teisingumo Teismas, kuris turi pateikti naudingą atsakymą tam teismui, siekdamas padėti jam priimti sprendimą, yra kompetentingas pateikti gaires, grindžiamas pagrindinės bylos medžiaga bei rašytinėmis pastabomis, kurios jam buvo pateiktos (šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimo *Bressol ir kt.*, C-73/08, EU:C:2010:181, 65 punktą).

74 Šiuo atveju valstybės narės teisės nuostatos, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos vartoti tos valstybės narės oficialiąją kalbą, atrodo tinkamos šios kalbos apsaugos ir puoselėjimo tikslui įgyvendinti. Šiomis teisės nuostatomis visi atitinkamos šalies gyventojai skatinami vartoti minėtą kalbą, taip pat užtikrinamas šios kalbos vartojimas organizuojant universitetines studijas.

75 Vis dėlto reikėtų priminti, kad minėtas teisės nuostatas galima laikyti tinkamomis šiam tikslui pasiekti, tik jeigu jomis iš tikrųjų norima jį pasiekti ir jeigu jos įgyvendinamos nuosekliai ir sistemingai (2019 m. liepos 4 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-377/17, EU:C:2019:562, 89 punktas).

76 Kadangi tose nacionalinės teisės nuostatose numatytų išimčių taikymo sritis ribota, jos netrukdo siekti tikslo – saugoti ir puoselėti tos valstybės narės oficialiąją kalbą.

77 Be to, pažymėtina, kad šiuo atveju, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Latvijos teisės nuostatose numatyta, kad dviem privačioms aukštojo mokslo įstaigoms, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai, neprivaloma vartoti latvių kalbos, todėl jos gali ir toliau dėstyti studijų programas anglų arba prairiekus – kita oficialiąja Sąjungos kalba.

78 Kaip matyti iš Latvijos vyriausybės rašytinio atsakymo į Teisingumo Teismo klausimus, abi minėtos įstaigos buvo įsteigtos Latvijos Respublikos ir Švedijos Karalystės sudarytomis tarptautinėmis sutartimis. Kaip pažymima prašyme priimti prejudicinį sprendimą, Aukštojo mokslo įstaigų įstatymo 56 straipsnio 3 dalies 1 punkte konkrečiai įtvirtinta, jog tarptautinėse sutartyse numatytais atvejais studijų programos Latvijoje gali būti dėstomos ne latvių, o kita oficialiąja Sąjungos kalba.

- 79 Tokiomis aplinkybėmis, nors abi aukštojo mokslo įstaigos, kurių veiklą nustato specialūs įstatymai, naudojami specialiu statusu, o jose dėstoma anglų arba prireikus – kita oficialiąja Sąjungos kalba, kitoms aukštojo mokslo įstaigoms nedraudžiama dėstyti ne latvių, o kita oficialiąja Sąjungos kalba, jeigu jų veiklą reglamentuoja Latvijos Respublikos su kita valstybe sudaryta tarptautinė sutartis.
- 80 Vadinas, abiem šioms įstaigoms taikoma nukrypti leidžianti tvarka gali būti taikoma ir bet kuriai įstaigai, kurios padėtis panaši. Be to, tokios įstaigos smarkiai skiriasi nuo įstaigų, kurioms iš esmės galioja reikalavimas dėstyti latvių kalba, nes pirmosios dvi dalyvauja vykdant specialų tarptautinį akademinį bendradarbiavimą. Taigi, dėl to, kad yra nuostatų, kurios leidžia tam tikroms aukštojo mokslo įstaigoms, vykdant Sąjungos programose ir tarptautinėse sutartyse numatytą bendradarbiavimą, pasinaudoti nukrypti leidžiančia tvarka, kuriomis siekiama konkretaus tikslo ir kurių taikymo sritis ribota, pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos nepraranda nuoseklumo.
- *Dėl atitinkamo apribojimo būtinumo ir proporcingumo*
- 81 Reikėtų priminti, kad pagrindinę laisvę ribojančios priemonės gali būti pateisinamos, tik jeigu siekiamo tikslo negalima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sayn-Wittgenstein*, C-208/09, EU:C:2010:806, 90 punktą).
- 82 Be to, valstybės narės valdžios institucijų nustatyta ribojanti priemonė nebūtinai turi atitikti visoms valstybėms narėms priimtina koncepciją dėl atitinkamos pagrindinės teisės ar teisėto intereso apsaugos būdo. Atvirkščiai, šiuo klausimu priimtų priemonių būtinumas ir proporcingumas nėra atmestinas vien dėl to, kad valstybė narė pasirinko kitokią apsaugos sistemą nei ta, kurią taiko kita valstybė (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Sayn-Wittgenstein*, C-208/09, EU:C:2010:806, 91 punktas).
- 83 Neabejotina, kad valstybės narės turi plačią diskreciją rinktis priemones, kuriomis galima pasiekti savo oficialiosios kalbos apsaugos politikos tikslų, nes tokia politika išreiškia nacionalinį savitumą, kaip tai suprantama pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2013 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, 26 punktą). Vis dėlto ši diskrecija nepateisina rimto asmenų teisių, numatytų jų pagrindines laisves įtvirtinančiose sutarčių nuostatose, suvaržymo (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291, 78 punktą).
- 84 Pažymėtina, kad valstybės narės teisės nuostatos, kuriomis be jokių išlygų įpareigojama studijų programas dėstyti tos valstybės narės oficialiąja kalba, viršija tai, kas yra būtina ir proporcinga jomis siekiamam tikslui pasiekti, t. y. saugoti ir puoselėti tą kalbą. Tokiomis teisės nuostatomis faktiškai įtvirtinamas absoliutus reikalavimas vartoti tą kalbą visose aukštojo mokslo studijų programose, uždraudžiamas bet kokios kitos kalbos vartojimas ir neatsižvelgiama į priežastis, galinčias pateisinti įvairių aukštojo mokslo studijų programų organizavimą kitomis kalbomis.
- 85 Kita vertus, valstybės narės iš esmės gali įpareigoti tokias programas dėstyti atitinkamos valstybės oficialiąja kalba, jeigu kartu su tokia prievole nustatomos išimties, leidžiančios universitetines studijas organizuoti ne oficialiąja kalba.
- 86 Šiuo atveju, norint neviršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti, tokiomis išimtimis turėtų būti leidžiama vartoti ne latvių kalbą, bent jau organizuojant studijas pagal Europos ar tarptautinio bendradarbiavimo programą, taip pat kultūros ir kalbų (išskyrus latvių kalbą) studijas.

- 87 Atsižvelgiant į visas išdėstytas aplinkybes, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip: pagal jį nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos organizuoti studijas tik tos valstybės narės oficialiąja kalba, jei tokios teisės normos yra pateisinamos dėl su tos valstybės narės nacionalinio savitumo apsauga susijusių priežasčių, t. y. jeigu jos yra būtinos ir proporcingos teisėtai siekiamam tikslui apsaugoti.

### **Dėl bylinėjimosi išlaidų**

- 88 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

**SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip: pagal jį nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, kuriomis aukštojo mokslo įstaigos iš esmės įpareigojamos organizuoti studijas tik tos valstybės narės oficialiąja kalba, jei tokios teisės normos yra pateisinamos dėl su tos valstybės narės nacionalinio savitumo apsauga susijusių priežasčių, t. y. jeigu jos yra būtinos ir proporcingos teisėtai siekiamam tikslui apsaugoti.**

Parašai.